

การบังคับใช้กฎหมายเพื่อการคุ้มครองสิทธิของลูกจ้าง ภาคประมงทะเลในจังหวัดสงขลา

Law Enforcement for Protection of Marine Fishery Employee's Rights in Songkhla Province

กรรณภัทร ชิตวงศ์¹

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, เลขที่ 140 หมู่ 4 ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 90000,

อีเมลติดต่อ kannaphat.tsu@hotmail.com

Kannaphat Chittawong²

Faculty of Law, Thaksin University, 140 Moo 4 Khowrubchang, Muang, Songkhla 90000.

E-mail: kannaphat.tsu@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการใช้แรงงานภาคประมงทะเล ปัญหาและอุปสรรคของการบังคับใช้กฎหมายเพื่อการคุ้มครองสิทธิของลูกจ้างแรงงานภาคประมงทะเลในจังหวัดสงขลา ผลการศึกษาพบว่า อาชีพประมงต้องทำงานหนัก (Difficult) มีความเสี่ยงภัยหลายประเภท (Dangerous) และสภาพงานสกปรกอยู่ตลอดเวลา (Dirty) หรือลักษณะงาน 3Ds ตลอดจนไม่สามารถกำหนดเวลาการทำงานได้แน่นอนดังเช่นงานทั่วไป ด้านการคุ้มครองสิทธิของลูกจ้างภาคประมงทะเล มีกฎกระทรวงคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเล พ.ศ. 2557 เพียงฉบับเดียวที่ให้ความคุ้มครองลูกจ้างภาคประมงทะเล แต่ก็ไม่ได้กล่าวถึงเงินทดแทนกรณีลูกจ้างประสบอันตรายอันเนื่องมาจากการทำงานแต่อย่างใด ซึ่งทำให้ลูกจ้างยังขาดมาตรการ กลไกภาครัฐในการให้ความคุ้มครองสิทธิประโยชน์และสวัสดิการต่าง ๆ ส่งผลให้ไม่มีความมั่นคงและขาดหลักประกันในชีวิตดังเช่นลูกจ้างทั่วไป ดังนั้น จึงเสนอแนะให้มีการออกกฎหมายเป็นการเฉพาะ เพื่อสร้างกลไกและมาตรการคุ้มครองสิทธิประโยชน์และสวัสดิการของลูกจ้างที่เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปและเทียบเคียงกับแรงงานในกิจการประเภทอื่น อันจะส่งผลให้เป็นแรงจูงใจให้คนมารับจ้างเป็นแรงงานในกิจการประมงทะเลมากขึ้นอย่างยั่งยืนสืบไป

คำสำคัญ: จังหวัดสงขลา, ลูกจ้างภาคประมงทะเล, สิทธิ, กฎหมาย

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, อาจารย์ประจำ

² Assistant Professor, Lecturer

Abstract

This research aims at studying the problem and obstacles of labour in the fishery sector in terms of law enforcement in order to protect the marine fishery employee's rights in Songkhla province. It should be noted that this research is qualitative research since it is based on supportive documents, and the conduction of field research such as interviews with stakeholders who directly involved in this topic. According to this study, these types of labour have encountered with several difficulties such as working in 3Ds conditions which derives from Dirty, Dangerous and Difficult. It is worth mentioning that the working conditions of the marine fishery employees are also unstable since working on a fishing vessel is quite difficult to provide working hours and vacation as same as normal work. In terms of Protection of Marine Fishery Employee's Rights, this research shows that the Ministerial Regulation concerning Labour Protection in Sea Fishery Work B.E. 2557 is only a legal instrument that protect the rights of workers in sea fishery sector. Nevertheless, it avoids mentioning the compensation where an accident occurs. Therefore, the marine fishery employees need particular protection from state's mechanisms. It is important to note that the improvement of law is required. Labour Protections Act B.E. 2551 should be amendment to include the provision on the enhancement of the work and life condition of marine fishery employees in a long term.

Keywords: Songkhla Province, Marine Fishery Employee, Rights, Law

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แรงงานประมงทะเลเป็นบุคลากรที่มีคุณค่าและสำคัญยิ่งในการทำประมงทะเล แต่ในขณะเดียวกัน อาชีพประมงมีความยากลำบากและมีความเสี่ยงภัยอันตรายสูง การส่งเสริมคุณภาพชีวิต การจัดสวัสดิการและการให้ความคุ้มครองแรงงานในอาชีพนี้ยังไม่เพียงพอ³ สภาพการทำงานในช่วงออกทะเลมีลักษณะการทำงานที่ไม่มีกฎเกณฑ์แน่นอน ไม่อาจกำหนดเวลาพักหรือวันหยุดได้ ขึ้นอยู่กับปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้ หรือระยะทางในการหาฝูงปลาแต่ละครั้ง ตลอดเวลาทำงานเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุและเสียชีวิตอันเนื่องมาจากความเหนื่อยล้าจากการทำงานที่ยาวนาน สภาพที่อยู่อาศัยบนเรือและอากาศที่แปรปรวนอยู่ตลอดเวลาเมื่อเจ็บป่วยจากการตรากตรำทำงานหรือเกิดจากอุบัติเหตุก็ทำการรักษาไปตามสภาพ ส่วนค่าจ้างมีทั้งจ่ายเป็นรายเดือนอย่างเดียว หรือเงินรายเดือนรวมกับส่วนแบ่งจากการขายสัตว์น้ำซึ่งก็ไม่น่าแน่นอน ขึ้นอยู่กับภูมิอากาศแหล่งการประมง ปริมาณและราคาสัตว์น้ำที่จับได้ การรับลูกจ้างเข้าทำงานส่วนใหญ่เป็นการตกลงด้วยวาจา⁴ เนื่องจากความรีบเร่งในการหาแรงงานให้เพียงพอในการออกเรือแต่ละเที่ยว นอกจากนี้ ยังขาดมาตรการและกลไกจากภาครัฐในการให้ความคุ้มครองสภาพการทำงาน สิทธิประโยชน์และสวัสดิการต่าง ๆ⁵ ด้วยเหตุนี้ ทำให้ลูกจ้างภาคประมงทะเลขาดหลักประกันและความมั่นคงในการทำงานดังเช่นลูกจ้างทั่วไปตามกฎหมายแรงงาน

เนื่องจากการใช้แรงงานภาคประมงทะเลแตกต่างจากการใช้แรงงานในภาคธุรกิจอื่นทั่วไป ไม่อาจนำบทบัญญัติกฎหมายที่บังคับใช้เพื่อคุ้มครองแรงงานทั่วไปมาใช้ได้ ดังนั้น ปัจจุบันองค์การแรงงานระหว่างประเทศ หรือ ILO ได้ออกอนุสัญญาฉบับที่ 188 (2014) และข้อเสนอแนะฉบับที่ 199 ว่าด้วยการทำงานในภาคประมงทะเลและมาตรฐานแรงงานประมง มีวัตถุประสงค์เพื่อให้มั่นใจว่าแรงงานประมงมีสภาพการทำงานที่มีคุณค่า เพื่อเป็นมาตรฐานแรงงานสากลสำหรับการทำงานในภาคประมงทะเล โดยมีการสร้างข้อกำหนด หลักประกันขั้นต่ำสำหรับการทำงานและสภาพการจ้างงานในเรือประมงทะเล ที่พักอาศัยและอาหารการคุ้มครองความปลอดภัยและสุขอนามัยในการทำงาน การดูแลทางการแพทย์และประกันสังคมที่พอเพียง อนุสัญญาฉบับนี้บังคับใช้กับแรงงานที่ทำงานในเรือประมงทุกประเภทที่ทำประมง เชิงพาณิชย์

³ อนุสรณ์ อินบุตร, (2553), “แนวทางการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ กรณีศึกษาแรงงานภาคประมงทะเล,” (วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), 41.

⁴ เรื่องเดียวกัน, 43.

⁵ เรื่องเดียวกัน, บทคัดย่อ.

สำหรับประเทศไทย มีกฎกระทรวงคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเล พ.ศ. 2557 ที่ออกตามความในมาตรา 22 ประกอบมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 เพียงฉบับเดียวที่ให้ความคุ้มครองลูกจ้างภาคประมงทะเล โดยกำหนดให้การทำงาน สัญญาจ้างแรงงานเป็นลายลักษณ์อักษร กำหนดชั่วโมงทำงาน เวลาพัก อายุขั้นต่ำในการทำงาน การจ่ายค่าจ้างที่ไม่น้อยกว่าค่าจ้างขั้นต่ำ⁶ ทั้งนี้ แรงงานต้องได้รับบริการอาหารที่ถูกสุขลักษณะ และน้ำดื่มสะอาด เวชภัณฑ์และยาเพื่อใช้ปฐมพยาบาลเบื้องต้นที่เพียงพอและเหมาะสมกับระยะเวลาในการทำงานบนเรือ เป็นต้น แต่ก็ไม่ได้กล่าวถึงประโยชน์ทดแทนกรณีลูกจ้างประสบอันตราย อันเนื่องมาจากการทำงานแต่อย่างใด ประการสำคัญ ลูกจ้างในกิจการประมงทะเล ไม่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายประกันสังคม ซึ่งได้บัญญัติให้ลูกจ้าง หรือผู้ประกันตนได้รับการสงเคราะห์หรือได้รับประโยชน์ทดแทนเมื่อประสบอันตราย เจ็บป่วย ทูพพลภาพ หรือตาย อันมิใช่เนื่องจากการทำงาน คลอดบุตร สงเคราะห์บุตร ชราภาพรวมทั้งการว่างงานและการคุ้มครองกรณีประสบอันตรายอันเนื่องมาจากการทำงานตามกฎหมายเงินทดแทนดังเช่นลูกจ้างทั่วไป

จังหวัดสงขลามิทำเทียบเรือขนาดใหญ่ เรือประมงจำนวนมากหมุนเวียนเข้ามาเทียบท่าเพื่อขนถ่ายสินค้าจากการประมงในปี 2555 มีปริมาณผลผลิตจากการประมง 88,047,774 กิโลกรัม มูลค่า 2,022,560,188 บาท มีแปปลาของเอกชนประมาณ 25 แปปลา ตั้งอยู่ตลอดแนวทะเลสาบสงขลา จากรายงานระบบฐานข้อมูลเรือประมงไทย ภายใต้แผนแม่บทการจัดการเรือประมงทะเลไทย พ.ศ. 2554⁷ พบว่า จังหวัดสงขลา มีการครอบครองเรือประมงมากที่สุดจำนวน 5,421 ลำ ในจำนวนทั้งหมด 57,141 ลำ จาก 22 จังหวัดติดชายทะเล ดังนั้น จึงมีการใช้แรงงานภาคประมงเป็นจำนวนมากและส่วนใหญ่เป็นแรงงานต่างด้าวทั้งบนเรือและส่วนของการคัดแยก จากข้อมูลในเบื้องต้นพบว่า การคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของลูกจ้างต่ำกว่ามาตรฐานทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งลูกจ้างที่ทำงานบนเรือประมงนอกน่านน้ำ เมื่อเรือกลับเข้าฝั่งลูกจ้างส่วนใหญ่ไม่ยอมยกยอคืนกลับมาทำงานอีกครั้งส่งผลให้เกิดการขาดแคลนแรงงานภาคประมงอย่างต่อเนื่อง

จากสภาพการทำงานภาคประมงทะเลดังกล่าว จะเห็นได้ว่าลูกจ้างประมงทะเลยังเข้าไม่ถึงสวัสดิการและสิทธิประโยชน์ซึ่งเป็นสิทธิแรงงานขั้นพื้นฐานที่สำคัญของลูกจ้างดังเช่นลูกจ้างทั่วไป ประการสำคัญ มีข้อจำกัดของกลไกภาครัฐในเรื่องการตรวจตราสภาพการทำงาน บนเรือประมง เนื่องจากมีหลายหน่วยงานที่มีบทบาทและหน้าที่โดยตรงในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับ

⁶ วิจิตรา (พุงลัดดา) วิเชียรชม, (2558), **คำอธิบายกฎหมายแรงงาน**, พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพฯ: วิญญูชน), 158-161.

⁷ กรมประมง กองวิจัยและพัฒนาประมงทะเล, (2011), **ระบบฐานข้อมูลเรือประมงไทย**, สืบค้นเมื่อ 18 มกราคม 2559, จาก <http://www.platalay.com/boatsurvey2554/index.php>.

กิจการประมง การบูรณาการของหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมาย ความรู้ ความเข้าใจของผู้ประกอบการ เป็นต้น โครงการวิจัยนี้จึงมุ่งหาคำตอบสองประการ คือ สภาพปัญหาของการใช้แรงงานภาคประมงทะเลจังหวัดสงขลาเป็นเช่นไร และการบังคับใช้กฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิของลูกจ้างภาคประมงทะเลครอบคลุมทั่วถึง หรือไม่ เพียงใด คำตอบที่ได้จะเป็นพื้นฐานในการสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องถึงสภาพปัญหาการใช้แรงงานภาคประมงทะเลในจังหวัดสงขลา และเป็นข้อมูลสำคัญในการวางแผน การดำเนินนโยบายของทั้งภาครัฐและผู้ประกอบการให้มีความเหมาะสมในการแก้ไขปัญหา รวมทั้งให้ความคุ้มครองสิทธิลูกจ้างในกิจการประมงทะเลตามกฎหมายได้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของการใช้แรงงานภาคประมงทะเลในจังหวัดสงขลา
- 2) เพื่อศึกษาการบังคับใช้กฎหมายเพื่อการคุ้มครองสิทธิของลูกจ้างแรงงานภาคประมงทะเลในจังหวัดสงขลา

1.3 ขอบเขตการวิจัย

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

สภาพปัญหาของการใช้แรงงานและการคุ้มครองสิทธิลูกจ้างภาคประมงทะเล ศึกษาจากเอกสารที่ได้มีการศึกษาและรวบรวมไว้แล้วจากงานวิจัยและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 3 กลุ่ม ได้แก่

- 1) ลูกจ้างหรือผู้ใช้แรงงานภาคประมงทะเล สถานประกอบการละ 5-10 คน
- 2) นายจ้างหรือตัวแทน ประมาณ 50 สถานประกอบการ
- 3) เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องกับแรงงานภาคประมงทะเลจำนวน 3 หน่วยงาน

1.3.2 ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

1.4 วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีกระบวนการดังนี้

1.4.1 การรวบรวมข้อมูล

- 1) รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary research) เพื่อศึกษาสถานการณ์และการใช้แรงงานภาคประมงทะเล ตลอดจนนโยบาย หลักกฎหมายและกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้อง
- 2) รวบรวมข้อมูลจากภาคสนามเพื่อรวบรวมสภาพปัญหาของการใช้แรงงานและการบังคับใช้กฎหมายเพื่อการคุ้มครองสิทธิของลูกจ้างภาคประมงทะเลในจังหวัดสงขลา โดย

วิธีการดังต่อไปนี้

1.4.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่

1) เจ้าหน้าที่ระดับบริหารและระดับปฏิบัติการของหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ นิติกรสำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดสงขลา ประกันสังคมจังหวัดสงขลา ผู้อำนวยการองค์การสะพานสงขลา หัวหน้าศูนย์ประสานงานแรงงานประมงจังหวัดสงขลา

2) นายกสมาคมประมงจังหวัดสงขลา

3) ลูกจ้างหรือผู้ใช้แรงงานภาคประมงทะเล สถานประกอบการละ 5-10 คน จำนวน 10 สถานประกอบการ

1.4.3 สันทนากลุ่ม (Focus group) จากผู้ประกอบการประมงหรือตัวแทน

1.4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) ผู้วิจัยได้นำข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่ม มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) สังเคราะห์ จัดประเด็น เรียบเรียงเนื้อหาและนำเสนอเนื้อหาโดยวิธีพรรณนา

1.4.5 สถานที่ทำการเก็บข้อมูล

พื้นที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) เพื่อทราบสภาพปัญหาของการใช้แรงงานภาคประมงทะเลในจังหวัดสงขลา
- 2) เพื่อทราบการบังคับใช้กฎหมายเพื่อการคุ้มครองสิทธิของลูกจ้างแรงงานภาคประมงทะเลในจังหวัดสงขลา
- 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาเพื่อคุ้มครองสิทธิลูกจ้างในกิจการประมงทะเลได้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ผลการศึกษา

ผลการศึกษาจากเอกสาร สามารถสรุปข้อมูลเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของลูกจ้างภาคประมงทะเล ดังนี้

2.1 การจ้างแรงงาน สภาพการทำงาน ค่าจ้าง ความปลอดภัยในการทำงานและสวัสดิการของลูกจ้างภาคประมงทะเล

2.2 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของลูกจ้างภาคประมงทะเล

2.2.1 อนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO)

2.2.2 กฎหมายของประเทศไทย

2.1 การจ้างแรงงาน สภาพการทำงาน ค่าจ้าง ความปลอดภัยในการทำงานและสวัสดิการของลูกจ้างภาคประมงทะเล

จากการที่อุตสาหกรรมการประมงของประเทศไทยได้มีการพัฒนาและขยายตัวอย่างรวดเร็ว ทำให้การจับสัตว์น้ำเกินศักยภาพการผลิตส่งผลให้ทรัพยากรสัตว์น้ำเกิดสภาวะเสื่อมโทรม เพื่อความอยู่รอดชาวประมงจำนวนหนึ่งจึงดิ้นรนนำเรือออกไปทำการประมงนอกน่านน้ำ^๑ ปัจจัยอย่างหนึ่งที่มีความจำเป็นในการประกอบธุรกิจประมง คือ มีลูกจ้างที่ทำงานบนเรือประมง

แรงงานประมงทะเลเป็นบุคลากรที่มีคุณค่าและสำคัญยิ่งในการทำประมงทะเล แต่ในขณะเดียวกัน อาชีพประมงมีความยากลำบากและมีความเสี่ยงภัยอันตรายสูง การจัดสวัสดิการและการให้ความคุ้มครองสิทธิตามกฎหมายในอาชีพนี้ยังต่ำกว่ามาตรฐานแรงงานทั่วไป จากการศึกษาการจ้างงาน สภาพการทำงานบนเรือ สวัสดิการและสิทธิประโยชน์ของลูกจ้างประมงมีรายละเอียดดังนี้

2.1.1 ลักษณะการทำประมงทะเลในประเทศไทย

จากการศึกษาพบว่า การทำประมงในประเทศไทยมี 2 ประเภท คือ ประมงในน่านน้ำและประมงนอกน่านน้ำ

1) การทำประมงในน่านน้ำ เป็นการทำการประมงในเขตน่านน้ำไทยที่ห่างจากชายฝั่งไม่เกิน 12 ไมล์ทะเล (22.2 กิโลเมตร) รวมทั้งการทำประมงพื้นบ้าน ส่วนใหญ่เป็นการใช้เรือที่มีลูกเรือประมงลำละไม่เกิน 7 คน ทำการออกจับปลาในตอนเช้าและกลับเข้าฝั่งในตอนเย็น หรือออกจับปลาในตอนเย็นและกลับเข้าฝั่งในตอนเช้า บางกลุ่มจะออกจับปลาค้างคินในทะเลเวลาสั้นๆ ไม่เกิน 10 วัน ลูกเรือส่วนใหญ่จะเป็นคนพื้นที่ ส่วนลูกเรือประมงในน่านน้ำประเภทค้างคินในทะเลจะมีการจ้างคนต่างถิ่น การทำประมงลักษณะนี้ไม่ค่อยมีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของผู้ใช้แรงงานประมง

2) การทำประมงนอกน่านน้ำ เป็นการทำการประมงนอกน่านน้ำไทย ประกอบด้วย การทำประมงที่ห่างจากชายฝั่งไทยเกิน 12 ไมล์ทะเล หรือการทำประมงในเขตน่านน้ำของประเทศอื่นรวมทั้งทำการประมงในน่านน้ำสากล หรือทะเลหลวง (High Sea) การทำประมงประเภทนี้ใช้เรือประมงขนาดกลางและขนาดใหญ่ มีอุปกรณ์และเครื่องมือในการจับปลาที่ค่อนข้างทันสมัยมีแรงงานประมาณ 20-40 คนต่อลำ ขึ้นอยู่กับขนาดของเรือตลอดจนแหล่งหาปลาและระยะเวลาในการออกจับปลา โดยมีได้กั้งเป็นผู้ควบคุมการทำงานของลูกจ้างในเรือและ

^๑ ธีรวัฒน์ ไชยวรรณกุล, (2547), “การคุ้มครองแรงงานในกิจการประมงทะเล: ศึกษาเปรียบเทียบกับมาตรฐานแรงงานระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศ,” (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต), 21.

รับผิดชอบทั้งหมด⁹ เรือประมงน้ำลึก มีชื่อเรียกแตกต่างกันตามลักษณะของการจับปลา เช่น เรืออวนลอย เรืออวนซั้ง เรืออวนรุน เรืออวนล้อม เรืออวนลาก เป็นต้น เจ้าของเรือเป็นผู้ลงทุน ออกค่าใช้จ่ายในการจับปลาทั้งหมดแต่ละเที่ยว เมื่อเรือประมงกลับเข้าฝั่งจะนำเงินรายได้สุทธิจากการขายปลาและสัตว์น้ำหลังหักค่าใช้จ่ายแล้วจ่ายให้กับได้กึ่งเพื่อนำไปจ่ายต่อไปให้กับลูกเรือ ในอัตราส่วนที่แตกต่างกัน ลูกเรือหรือกรรมกรส่วนใหญ่เป็นแรงงานต่างด้าว ทำหน้าที่หลากหลายเช่น คนน้ำ คนไล่ คนทิ้งหิน คนทิ้งทุ่น คนทำตะเกียง คนทิ้งแฟไฟ คนสาวกาง ซั้งล่อปลา¹⁰

2.1.2 การจ้างแรงงาน

การจ้างแรงงานเพื่อทำงานบนเรือประมงทะเล กรณีเป็นการทำประมงชายฝั่ง หรือ ในน่านน้ำ เจ้าของเรือซึ่งเป็นผู้ประกอบกิจการจะเป็นผู้ตกลงรับลูกจ้างเข้าทำงานด้วยตนเอง หากเป็นเรือประมงนอกน่านน้ำจะมอบหมายให้ได้กึ่งเป็นผู้รับผิดชอบทั้งหมดนับตั้งแต่รับลูกจ้างเข้าทำงาน จ่ายค่าจ้างและควบคุมการทำงานจนกระทั่งเรือเข้าฝั่ง

2.1.3 สภาพการทำงาน

จากการศึกษาพบว่า สภาพการทำงานของลูกจ้างบนเรือประมงในช่วงออกทะเลเป็นงานในลักษณะที่ไม่อาจกำหนดเวลาทำงาน เวลาพัก หรือวันหยุดที่แน่นอนได้ ขึ้นอยู่กับปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้หรือระยะทางในการหาฝูงปลาแต่ละครั้ง กล่าวคือ เมื่อพบเจอฝูงปลาตามที่ต้องการได้กึ่งก็จะส่งลูกเรือให้ร่วมกันวางอวนและทำงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการจับปลา และสัตว์น้ำจนแล้วเสร็จ ในระหว่างนี้จะต้องทำงานติดต่อกันตลอดไม่มีเวลาพัก หรืออาจได้พักในช่วงที่รอลงอวน เรือกำลังลากอวนหรือกำลังลอยอวนอยู่ แล้วทำงานต่อเมื่อถึงเวลาถู้อวน ปลดปลาและแยกชนิดปลา นำปลาแช่เย็นจนแล้วเสร็จจึงพักได้และเริ่มทำงานอีกครั้งเมื่อถึงเวลาลงอวนรอบใหม่ ดังนั้น จะเห็นได้ว่า สภาพการทำงานบนเรือประมงไม่มีกฎเกณฑ์ หรือข้อบังคับการทำงานที่แน่นอน ส่วนนายท้ายเรือ ช่างเครื่องและคนครัวจะมีเวลาทำงานตามหน้าที่ที่ต้องทำโดยไม่ได้ขึ้นอยู่กับช่วงเวลาที่พบฝูงปลาเหมือนลูกเรือ นายท้ายจะมีช่วงเวลาทำงานตั้งแต่เวลานำเรือออกจากท่าไปยังแหล่งทำการประมง การเคลื่อนย้ายแหล่งทำการประมงจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง นำเรือลากอวน ดัน หรือร่อนอวนในขณะหาปลาจนกระทั่งนำเรือกลับเข้าฝั่ง การทำประมงนอกน่านน้ำในแต่ละเที่ยวมีระยะเวลานานกว่า 6 เดือนขึ้นไป

⁹ วิชาญ ศิริเอกวัฒน์, (2557), แนวคิดเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาแรงงานภาคประมงทะเลในประเทศไทย, สืบค้นเมื่อ 26 มีนาคม 2557, จาก <http://wichansirichai.iqetweb.com/index.php?mo=3&art=619018>

¹⁰ นาด ทองสมบุญ, (2544), รายงานวิจัยการคุ้มครองแรงงานในกิจการประมงทะเล, (กรุงเทพฯ: กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน, กระทรวงแรงงาน), 8-9.

2.1.4 การจ่ายค่าจ้าง

การจ่ายค่าจ้างให้กับลูกจ้างประมงที่ปฏิบัติงานมาตามธรรมเนียม มี 3 ลักษณะ คือ

- 1) จ่ายค่าจ้างเป็นรายเดือนอย่างเดียว
- 2) จ่ายค่าจ้างเป็นรายเดือนและเงินส่วนแบ่งจากการขายปลาที่จับได้ในแต่ละเที่ยว
- 3) จ่ายเฉพาะเงินส่วนแบ่งจากการขายปลาเพียงอย่างเดียว

2.1.5 ความปลอดภัยในการทำงานและสวัสดิการบนเรือ

จากสภาพการทำงานบนเรือ ลูกเรือประมงต้องประสบอันตรายและเสี่ยงภัยหลายประเภท เช่น ประสบอันตรายจากการใช้เครื่องมือในการทำประมง การเจ็บป่วยจากการตรากตรำทำงานในทะเล ภัยจากธรรมชาติ เรืออัปปาง ถูกจับกุมและจำคุกในต่างประเทศ หรือถูกยิงจากการรุกรานน้ำ เป็นต้น หากลูกจ้างประสบอุบัติเหตุบาดเจ็บเล็กน้อย หรือเกิดอาการป่วยกะทันหันอันเนื่องมาจากการตรากตรำงานหนักก็จะทำการรักษาตนเองด้วยยาสามัญหรือยาจำเป็นที่ต้องติดเรือไว้เสมอ แต่หากประสบอันตราย หรือเจ็บป่วยมากและยาที่มีอยู่ในเรือไม่สามารถรักษาได้ ได้กึ่งก็จะส่งลูกจ้างที่เจ็บป่วยขึ้นฝั่งไปทำการรักษาโดยฝากผู้ป่วยไปกับเรือประมงที่จะเดินทางกลับเข้าฝั่ง

นอกจากนี้ จากแนวปฏิบัติด้านความปลอดภัยในการทำงานภาคประมงทะเลได้แสดงให้เห็นถึงสภาพการทำงานของลูกจ้างภาคประมงทะเลว่ามีความยากลำบากและมีความเสี่ยงภัยอันตรายสูงและมีอัตราของแรงงานเสียชีวิตและได้รับอุบัติเหตุจากการทำประมงถึง 80 คนต่อแรงงาน 100,000 คน หรือมีแรงงานประมงเสียชีวิต ถึง 24,000 คนต่อปีและกว่า 24 ล้านคนที่ได้รับอุบัติเหตุต่อปี ซึ่งตัวเลขดังกล่าวมีอัตราที่สูงกว่าแรงงานในภาคการผลิตอื่น ๆ หรือหากพิจารณาจากประเทศที่มีการทำประมงเป็นหลัก อาทิ ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่าระหว่างปี 2543-2554 มีแรงงานเสียชีวิตจากการตกเรือจำนวน 182 คน (เฉพาะเรืออวนลาก) สาเหตุสำคัญคือ แรงงานไม่ได้สวมเสื้อชูชีพ อาจกล่าวได้ว่า อุบัติเหตุและการเสียชีวิตจากการทำงานในภาคประมงมีสาเหตุมาจากสภาพการทำงานในภาคประมงทะเลที่มีความเสี่ยงต่ออันตราย เช่น ความเหนื่อยล้าจากการทำงานที่เกิดจากชั่วโมงการทำงานที่ยาวนาน สภาพตัวเรือ สภาพภูมิอากาศที่แปรปรวนและอันตรายจากสัตว์น้ำ เป็นต้น¹¹

จากการศึกษาขององค์การแรงงานระหว่างประเทศพบว่าประมาณ 1 ใน 5 หรือร้อยละ 20.6 ของแรงงานผู้ตอบแบบสอบถาม (จำนวน 596 คน) ได้รับอุบัติเหตุจากการทำงาน

¹¹ ILO, The Work in Fishing Convention (No.188), (2007): Getting on board, Issues paper for discussion at the Global Dialogue Forum for the promotion of the Work in Fishing Convention, (15-17 May 2013), GDFWF/2013, Geneva: 2013, p.16 อ้างถึงใน กระทรวงแรงงาน กรมสวัสดิการ สำนักความปลอดภัยแรงงาน, (2556), แนวปฏิบัติด้านความปลอดภัยในการทำงานภาคประมงทะเล, (กรุงเทพฯ: เจียอ้าว), 7.

บนเรือประมงถึงขั้นที่ต้องเข้ารับการรักษายาบาลในโรงพยาบาล นอกจากนี้ ยังพบว่า ความเสี่ยงต่ออุบัติเหตุจากการทำงานจะเพิ่มมากขึ้น หากแรงงานมีความเหนื่อยล้า หรือไม่ได้รับการฝึกอบรมให้มีความรู้เกี่ยวกับการใช้เครื่องมือประมงอย่างถูกต้องปลอดภัย และความรู้ด้านความปลอดภัยและสุขภาพอนามัยในการทำงาน อีกทั้งยังพบว่า ปัจจุบันนายจ้างและลูกจ้างในภาคประมงทะเลส่วนใหญ่ยังไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2554¹²

2.2 กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของลูกจ้างภาคประมงทะเล

2.2.1 อนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization: ILO)

องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization: ILO) เป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดหลักเกณฑ์หรือมาตรฐานสากลระหว่างประเทศในเรื่องแรงงาน ปัจจุบัน ILO ได้ออกอนุสัญญา (Convention) No. 188 (2014) และข้อเสนอแนะ (Recommendation) No.199 ว่าด้วยการทำงานในภาคประมงทะเลและมาตรฐานแรงงานประมง มีวัตถุประสงค์เพื่อให้มั่นใจว่าแรงงานประมงมีสภาพการทำงานที่มีคุณภาพ เพื่อเป็นมาตรฐานแรงงานสากลสำหรับการทำงานในภาคประมงทะเล โดยมีการสร้างข้อกำหนด หลักประกันขั้นต่ำสำหรับการทำงานและสภาพการจ้างงานในเรือประมงทะเล ที่พักอาศัยและอาหาร การคุ้มครองความปลอดภัยและสุขภาพอนามัยในการทำงาน การดูแลทางการแพทย์และประกันสังคมที่พอเพียง อนุสัญญานับนี้บังคับใช้กับแรงงานที่ทำงานในเรือประมงทุกประเภทที่ทำประมงเชิงพาณิชย์มีสาระสำคัญโดยสรุป ดังนี้¹³

สภาพการทำงานของแรงงานประมง กำหนดให้แรงงานมีเวลาพักผ่อนที่สม่ำเสมอและยาวนานเพียงพอ หากอยู่ในทะเลเกินกว่า 3 วัน จะต้องใช้เวลาพักผ่อน 10 ชั่วโมงในช่วงเวลา 24 ชั่วโมง และ 77 ชั่วโมงในช่วงเวลา 7 วัน ยกเว้นในบางกรณีที่มีความจำเป็น แต่จะต้องมีการพักชดเชย แรงงานประมงต้องมีอายุขั้นต่ำ 16 ปี ขณะทำงานต้องได้รับสวัสดิการห้องพักที่สะอาด ไม่แออัด ได้รับบริการอาหารที่ถูกสุขลักษณะและน้ำดื่มสะอาด

นอกจากนี้ อนุสัญญานับที่ 188 ยังกำหนดให้เรือทุกลำจะต้องมีรายชื่อลูกเรือต้องส่งสำเนารายชื่อหรือแจ้งไปยังเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องก่อนเรือออกจากฝั่งและจะต้องทำสัญญา

¹² กระทรวงแรงงาน กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน สำนักความปลอดภัยแรงงาน, (2556), **แนวปฏิบัติด้านความปลอดภัยในการทำงานภาคประมงทะเล**, 9.

¹³ กระทรวงแรงงาน กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน, (2557), **อนุสัญญานับที่ 188 ว่าด้วยการทำงานในภาคประมงทะเล**, สืบค้นเมื่อ 28 ตุลาคม 2558, จาก <http://www.labour.go.th/webimage/km/intra/mess/734119112553-3.pdf>

จ้างเป็นลายลักษณ์อักษร อย่างน้อยจะต้องประกอบด้วย ประวัติส่วนบุคคล ตำแหน่ง ชื่อนายจ้าง หรือเจ้าของเรือ วันเริ่มงานและวันสิ้นสุด รวมทั้งสถานที่จัดทำสัญญา หมายเลขทะเบียนเรือ สภาพการทำงาน ค่าจ้างที่ไม่ต่ำกว่าค่าจ้างขั้นต่ำ เวลาพัก วันลาป่วย วันหยุดประจำปี ประกันสังคม การส่งกลับตลอดจนการจ่ายค่าจ้าง

ส่วนการดูแลรักษาพยาบาลและประกันสังคมนั้น อนุสัญญาฉบับที่ 188 ได้กำหนดให้เรือทุกลำจะต้องมีเวชภัณฑ์และอุปกรณ์ทางการแพทย์กรณีจำเป็นและต้องมีบุคคลอย่างน้อย 1 คนที่มีความรู้และผ่านการอบรมเรื่องการปฐมพยาบาลและการดูแลทางการแพทย์ในรูปแบบอื่น แรงงานประมงมีสิทธิได้รับการรักษาทางการแพทย์บนฝั่งและมีสิทธิถูกนำตัวขึ้นบนฝั่งให้ทันเวลาเพื่อรับการรักษายาพยาบาลกรณีได้รับบาดเจ็บสาหัส หรือเจ็บป่วยร้ายแรงประการสำคัญ ต้องมีหลักประกันสังคมและการคุ้มครองแรงงานในกรณีเจ็บป่วย หรือเสียชีวิตอันเกิดจากสภาพการทำงาน

อนุสัญญาฉบับนี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นระยะเวลา 12 เดือนจากมีการให้สัตยาบันจากประเทศสมาชิก 10 ประเทศ โดย 8 ประเทศต้องเป็นประเทศที่มีแนวชายฝั่งทะเลการควบคุมและการบังคับใช้โดยใช้อำนาจศาลตามกระบวนการยุติธรรม¹⁴

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าประเทศไทยยังไม่ให้สัตยาบันต่ออนุสัญญาฉบับนี้ แต่ก็ได้ตรากฎหมายเพื่ออนุวัติตาม ได้แก่ กฎกระทรวงคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเล พ.ศ. 2557 ดังจะได้เสนอรายละเอียดต่อไป

2.2.2 กฎหมายของประเทศไทย

เนื่องจากการใช้แรงงานในงานประมงทะเลมีลักษณะที่แตกต่างจากการใช้แรงงานโดยทั่วไป จากการศึกษาพบว่า มีเพียงพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ประกอบกับ กฎกระทรวงคุ้มครองแรงงาน (พ.ศ. 2557) ออกตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานมาตรา 6 และ 22 เพื่อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการใช้แรงงานในกิจการประมงทะเลเป็นการเฉพาะ¹⁵

1) กฎกระทรวงคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเล พ.ศ. 2557

มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2557 มีสาระสำคัญโดยสรุป ดังนี้

สัญญาจ้างต้องทำเป็นหนังสือ

“ค่าจ้าง” หมายความว่า ค่าจ้างตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานและให้หมายความรวมถึงเงินส่วนแบ่งที่นายจ้างตกลงจ่ายให้แก่ลูกจ้างตามมูลค่าสัตว์น้ำที่จับได้

¹⁴ กระทรวงแรงงาน กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน, (2557), อนุสัญญาฉบับที่ 188 ว่าด้วยการทำงานในภาคประมงทะเล, สืบค้นเมื่อ 28 ตุลาคม 2558, จาก <http://www.labour.go.th/th/webimage/km/intra/mess/734119112553-3.pdf>

¹⁵ เกษมสันต์ วิจารณ์, (2556), คำอธิบายกฎหมายแรงงาน, พิมพ์ครั้งที่ 20, (กรุงเทพฯ: วิญญูชน), 70.

สภาพการทำงานของแรงงานบนเรือประมง กำหนดให้แรงงานมีเวลาพักไม่น้อยกว่า 10 ชั่วโมงในระยะเวลาทำงาน 24 ชั่วโมงและไม่น้อยกว่า 77 ชั่วโมงในระยะเวลาทำงาน 7 วัน ยกเว้นในบางกรณีที่มีความจำเป็น แต่จะต้องจัดให้มีการพักชดเชยโดยเร็ว ต้องทำหลักฐานการพักไว้ให้พนักงานแรงงานตรวจสอบ แรงงานประมงต้องมีอายุขั้นต่ำ 18 ปี ทั้งนี้แรงงานต้องได้รับบริการอาหารที่ถูกสุขลักษณะและน้ำดื่มสะอาดเวชภัณฑ์และยาเพื่อใช้ปฐมพยาบาลเบื้องต้น ที่เพียงพอและเหมาะสมกับระยะเวลาในการทำงานบนเรือ

ลูกจ้างมีวันหยุดประจำปีไม่น้อยกว่าสามสิบวันโดยได้รับค่าจ้างไม่น้อยกว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ กรณีนายจ้างให้ลูกจ้างทำงานในวันหยุดดังกล่าวให้นายจ้างจ่ายค่าทำงานในวันหยุดแก่ลูกจ้างเพิ่มขึ้นอีกไม่น้อยกว่าหนึ่งเท่าของค่าจ้าง

ลูกจ้างมีสิทธิลาป่วยได้เท่าที่ป่วยจริงและได้รับค่าจ้างเท่ากับค่าจ้างในวันทำงานตลอดระยะเวลาที่ลา แต่ปีหนึ่งต้องไม่เกินสามสิบวันทำงาน

แม้ว่าในขณะที่กฎกระทรวงฉบับนี้มีผลบังคับใช้ ประเทศไทยยังไม่ได้ให้สัตยาบันอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศฉบับที่ 188 ก็ตาม แต่เพื่อเป็นการคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเลและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ด้านแรงงานซึ่งเป็นนโยบายสำคัญและเร่งด่วนของรัฐบาล พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา จึงได้นำเอาสาระเกือบทั้งหมดของอนุสัญญาฉบับที่ 188 มาบัญญัติไว้ อาทิเช่น สัญญาจ้างแรงงาน ต้องทำเป็นหนังสือ 2 ฉบับตามแบบที่อธิบดีกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานกำหนด นายจ้างและลูกจ้างเก็บไว้คนละฉบับ แรงงานประมงทะเลได้รับค่าจ้างที่ไม่ต่ำกว่าค่าจ้างขั้นต่ำ อายุต้องไม่ต่ำกว่า 18 ปี เป็นต้น ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการคุ้มครองสิทธิแรงงานภาคประมงทะเลในปัจจุบันสอดคล้องกับมาตรฐานแรงงานระหว่างประเทศ

ส่วนสิทธิประโยชน์ของลูกจ้างภาคประมงทะเล อนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศฉบับที่ 188 กำหนดให้มีหลักประกันสังคมและการคุ้มครองแรงงานในกรณีเจ็บป่วยหรือเสียชีวิตอันเกิดจากสภาพการจ้างงาน แต่กฎกระทรวงคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเลฉบับนี้มิได้บัญญัติไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ลูกจ้างภาคประมงทะเลยกเว้นไม่อยู่ภายใต้กฎหมายประกันสังคมและกฎหมายเงินทดแทน ส่วนลูกจ้างประมงต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานโดยชอบด้วยกฎหมาย ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2556 เรื่องการขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติที่หลบหนีเข้าเมืองในกิจการประมงทะเล กำหนดให้ซื้อประกันสุขภาพปีละ 1,600 บาท ซึ่งมีโอกาสจะได้สิทธิเฉพาะเจ็บป่วยตอนที่อยู่เฉพาะบนฝั่งเท่านั้น ดังนั้น จะเห็นได้ว่าลูกจ้างประมงทะเลยังเข้าไม่ถึงสวัสดิการและสิทธิประโยชน์ซึ่งเป็นสิทธิแรงงานขั้นพื้นฐานที่สำคัญของลูกจ้าง ผู้เขียนเห็นว่า ในกรณีนี้รัฐต้องเข้ามาดูแลโดยการบัญญัติกฎหมายให้คุ้มครองลูกจ้างกรณีประสบอันตรายอันเนื่องมาจากการทำงาน เพื่อให้มีมาตรฐานใกล้เคียงกับแรงงานทั่วไปและมาตรฐานแรงงานระหว่างประเทศ

2) พระราชบัญญัติการทำงานคนต่างด้าว พ.ศ. 2551

เนื่องจากแรงงานประมงส่วนใหญ่เป็นแรงงานต่างด้าวมีทั้งการลักลอบเข้าเมืองและเดินทางผ่านด่านตรวจคนเข้าเมืองตามกฎหมาย คนต่างด้าวจะประกอบอาชีพโดยชอบด้วยกฎหมายในประเทศไทยจะต้องประกอบด้วย 2 หลักเกณฑ์คือ

1. ได้รับอนุญาตให้อยู่ในประเทศไทยโดยชอบด้วยกฎหมาย
2. ประกอบอาชีพที่ไม่สงวนไว้สำหรับคนไทย

งานกรรมกรบนเรือประมง เป็นหนึ่งในงานซึ่งคนต่างด้าวไร้ฝีมือสามารถทำได้ ตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงที่ออกตามความในพระราชบัญญัติการทำงานคนต่างด้าว พ.ศ. 2551 ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงความมั่นคงของชาติ ไม่แย่งอาชีพคนไทยและความต้องการแรงงานต่างด้าวที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ¹⁶

วิเคราะห์ปัญหาและอภิปรายผล

ผลการศึกษาจากการนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร การวิจัยภาคสนาม มาทำการสังเคราะห์และเรียบเรียงประเด็น สามารถอภิปรายผลได้ 2 ประเด็นดังนี้

1. สถานการณ์จ้างแรงงานในจังหวัดสงขลา
2. มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิของลูกจ้างภาคประมงทะเลในจังหวัดสงขลา

1. สถานการณ์จ้างแรงงานในจังหวัดสงขลา

1.1 กลุ่มตัวอย่างลูกจ้างให้ข้อมูลว่า ออกทะเลแต่ละเที่ยวประมาณ 5-15 วัน หากเป็นประมงนอกน่านน้ำตั้งแต่ 6 เดือนถึง 2 ปี สภาพการทำงานบนเรือนักมาก ไม่มีอิสระ ต้องอยู่ใต้การบังคับบัญชาของได้กั้ง ทำงานกลางแดดกลางฝน ไม่อาจกำหนดพักผ่อนที่แน่นอนได้ ขึ้นอยู่กับปลาที่จับได้ หรือระยะการเดินทางไปหาฝูงปลาตามที่ได้กั้งต้องการ ไม่มีห้องนอน และห้องสุขาที่เป็นกิจจะลักษณะ มีความเครียดตลอดเวลา สอดคล้องกับ อนุสรณ์ อินบุตร¹⁷ พบว่า สภาพการทำงานในช่วงออกทะเลไม่มีกฎเกณฑ์ หรือข้อบังคับการทำงานที่แน่นอน ไม่ได้กำหนดเวลาการทำงาน เวลาพัก วันหยุด มีแต่ธรรมเนียมในการทำงานตามสภาพที่เกิดขึ้น ในลักษณะทำงานไปพักไป กล่าวคือเมื่อเจอฝูงปลาตามที่ได้กั้งต้องการลูกเรือจะร่วมกันวางอวน และทำงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการจับปลาและสัตว์น้ำจนแล้วเสร็จ ในระหว่างนี้จะต้องทำงานติดต่อกันตลอดไม่มีเวลาพัก จะได้พักในช่วงที่รอลงอวน กู้วน หรือช่วงเวลาที่เรือกำลังลากอวน

¹⁶ กระทรวงแรงงาน, (2551), **สาระสำคัญของกฎหมายการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ.2551**, สืบค้นเมื่อ 28 ตุลาคม 2558, จาก <http://research.mol.go.th/2013/rsdat/data/doc/JHWMni1/02JHWMni1.pdf>.

¹⁷ อนุสรณ์ อินบุตร, “แนวทางการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ กรณีศึกษาแรงงานภาคประมงทะเล,” (วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), 41.

หรือกำลังลอยอวนอยู่ แล้วทำงานต่อเมื่อถึงเวลาถ่วง ปลดปลาและแยกชนิดปลา นำปลาแช่เย็นเสร็จแล้วพักได้และเริ่มทำงานอีกครั้งเมื่อถึงเวลาถ่วงหรือลอยอวนใหม่ วันทำงาน เวลาทำงานและเวลาพักจึงไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับช่วงเวลาที่พบฝูงปลาและปริมาณปลาและสัตว์น้ำที่จับได้ในแต่ละครั้งและยังพบอีกว่า เรือประมงไม่มีห้องน้ำเพื่อทำธุระส่วนตัว การถ่ายจะต้องไปเกาะท้ายเรือ หากเรือกำลังเคลื่อนที่ก็เสี่ยงต่อการพลัดตกเรือ บางลำที่มีขนาดใหญ่ก็มีห้องนอนเล็กๆ สำหรับลูกจ้าง แต่ก็ไม่เพียงพอต่อจำนวนลูกจ้างบนเรือและยังสอดคล้องกับอังคณา กมลเพชร และสรรราน ภูคำ¹⁸ ที่ได้ศึกษาปัญหาของการจ้างงานในอุตสาหกรรมประมงทะเลและพบว่า ในภาคประมงทะเล แรงงานข้ามชาติมักต้องออกทะเลเป็นเวลานานนับตั้งแต่ 4 เดือน จนถึงนานเป็นปี โดยต้องทำงานอย่างหนัก มีเวลาพักผ่อนวันละไม่กี่ชั่วโมง สภาพความเป็นอยู่ค่อนข้างลำบาก รวมถึงเรื่องอาหารและยารักษาโรคที่มีเพียงเพื่อให้อยู่รอดไปแต่ละวันเท่านั้น¹⁹

1.2 ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งในการเข้าสู่แรงงานภาคประมงทะเลในจังหวัดสงขลา คือการทำสัญญาจ้างแรงงานที่เป็นไปอย่างรีบเร่งเพื่อให้ทันต่อการออกเรือแต่ละครั้งตามวันเวลาที่กำหนดไว้ ได้กัและลูกจ้างจึงตกลงค่าจ้างกันด้วยวาจา ทำให้แรงงานขาดหลักประกันในการที่จะได้รับเงินค่าจ้าง และเสี่ยงต่อการถูกโกงค่าแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรือประมงนอกน่านน้ำซึ่งสอดคล้องกับอนุสรณ์ อินบุตร²⁰ ที่พบว่า ลูกจ้างที่ทำสัญญาจ้างจะได้รับการตรวจสอบสุขภาพก่อนลงเรือตามระเบียบการจ้าง ส่วนแรงงานต่างด้าวที่ตกลงทำงานด้วยวาจา จะไม่ได้รับการตรวจสอบสุขภาพก่อนลงเรือ และประเทศไทยยังขาดกลไกในการควบคุม ตรวจสอบให้นายจ้างปฏิบัติตามกฎหมาย แม้จะมีกฎหมายที่กำหนดให้มีการทำสัญญาจ้างระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง แต่ลูกจ้างภาคประมงส่วนใหญ่ไม่รู้หนังสือ และหากเป็นแรงงานต่างด้าวจะไม่เข้าใจภาษาไทย รวมถึงไม่รู้ช่องทางในการขอความช่วยเหลือจากภาครัฐหรือการดำเนินเอาผิดกับนายจ้าง และเรือบางลำเมื่อกลับเข้าฝั่งได้ปล่อยลูกจ้างไว้ที่เกาะหรือฝากไว้กับเรือลำอื่นเพราะไม่มีสัญญาจ้างแรงงาน²¹ อย่างไรก็ตาม ข้อมูลจากลูกจ้างประมงในน่านน้ำส่วนใหญ่ที่ได้จดทะเบียนอย่างถูกต้องหรือได้รับการผ่อนผันให้ทำงานมีสัญญาจ้างตามที่กฎหมายกำหนด ที่เป็น

¹⁸ สรรราน ภูคำ, (2552), “ปัญหาหลักปฏิบัติแรงงานต่างด้าวในธุรกิจประมงทะเล,” (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม).

¹⁹ อังคณา กมลเพชร, (2557), **ปัญหาการค้ามนุษย์ข้ามชาติเพื่อเป็นแรงงานในอุตสาหกรรมประมงทะเลของประเทศไทย**, สืบค้นเมื่อ 25 มกราคม 2558, จาก http://www.thaiworld.org/th/thailand_monitor/answer.php?question_id=1136

²⁰ อนุสรณ์ อินบุตร, “แนวทางการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ กรณีศึกษาแรงงานภาคประมงทะเล,” 41

²¹ สัมภาษณ์ ศุภกิจ รวดเร็ว, หัวหน้าศูนย์ประสานงานแรงงานประมงจังหวัดสงขลา, 25 ธันวาคม 2557 ศูนย์ประสานงานแรงงานประมงจังหวัดสงขลา.

เช่นนี้ด้วยเหตุผลประการหนึ่งคือเนื่องจากปัจจุบันประเทศไทยได้รับผลกระทบจากการบังคับใช้กฎระเบียบของสหภาพยุโรปในการป้องกันและจัดการทำประมงที่ผิดกฎหมาย ขาดการรายงานและไร้การควบคุม (Illegal Unreported and Unregulated fishing : IUU Fishing) โดยกำหนดให้เรือประมงทุกลำที่จะออกจากท่าจะต้องมีเอกสารแสดงต่อเจ้าหน้าที่จำนวน 15 รายการ รวมทั้งสัญญาจ้างแรงงานของลูกจ้างให้ถูกต้องตามความเป็นจริง ดังนั้น ลูกจ้างประมงในน่านน้ำส่วนใหญ่มีสัญญาจ้างแรงงานเป็นลายลักษณ์อักษร

2. มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิของลูกจ้างภาคประมงทะเลในจังหวัดสงขลา

2.1 กลุ่มตัวอย่างลูกจ้างให้ข้อมูลว่า ไม่ได้รับการคุ้มครองสวัสดิการตามกฎหมาย ดังเช่นลูกจ้างทั่วไป ทั้งที่สภาพการทำงานเสี่ยงต่ออันตรายตลอดเวลา บนเรือไม่มีสวัสดิการยกเว้นอาหาร น้ำดื่มและยาสามัญประจำบ้าน หากเสียชีวิตเนื่องจากการทำงานก็จะได้รับเงินช่วยเหลือจากนายจ้างบ้างตามสมควร แม้ว่าภาครัฐจะมีการบังคับซื้อประกันสุขภาพแต่อยู่บนเรือก็ไม่ได้ใช้ สอดคล้องกับอนุสรณ์ อินบุตร²² ว่า แม้มีกฎกระทรวงคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเลเพื่อให้การคุ้มครองแรงงานภาคประมงทะเลโดยเฉพาะ แต่ในทางปฏิบัติไม่สามารถให้การคุ้มครองกับแรงงานประมงทะเลได้อย่างมีประสิทธิภาพ และไม่สอดคล้องกับสภาพการทำงานจริง และยังสอดคล้องกับ สุดาศิริ วดวงศ์²³ ว่าบทบัญญัติกฎหมายไม่เหมาะสมไม่ว่าจะเป็นเรื่องการทำสัญญาจ้างแรงงานการจ่ายค่าจ้างสวัสดิการและความปลอดภัยในการทำงานจึงสมควรให้ความคุ้มครองแรงงานในกิจการประมงทะเลไว้เป็นพิเศษและเหมาะสมต่อสภาพของการประกอบกิจการประมงทะเลอย่างแท้จริง

2.2 จากการสนทนากลุ่มนายจ้าง พบว่า แม้ว่าลูกจ้างจะได้รับสิทธิประโยชน์จากการบังคับซื้อบัตรประกันสุขภาพเพื่อใช้รักษาเมื่อเจ็บป่วยบนฝั่งแล้วก็ตาม แต่การให้บริการโรงพยาบาลไม่ครอบคลุมทุกจังหวัดและบางโรค ทำให้ไม่สามารถรักษาได้ในโรงพยาบาลของรัฐทั่วประเทศ ประการสำคัญภาครัฐควรกำหนดให้มีการขึ้นทะเบียนมากกว่าปีละครั้ง ไม่ควรกำหนดรอบเวลา และลูกจ้างประมงไม่เป็นผู้ประกันตนตามกฎหมายประกันสังคมและกฎหมายเงินทดแทน จึงไม่ได้รับสวัสดิการและสิทธิประโยชน์ดังเช่นลูกจ้างภาคธุรกิจทั่วไป²⁴ สอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่า แรงงานประมงเป็นอาชีพที่ขาดองค์ประกอบของการมีคุณภาพชีวิตที่ดี

²² เรื่องเดียวกัน, 85.

²³ สุดาศิริ วดวงศ์, (2539), รายงานผลการวิจัยการคุ้มครองแรงงานประมงทะเลในประเทศไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีการประกอบกิจการประมงทะเลซึ่งขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการที่จังหวัดระยอง, กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 75.

²⁴ วิชาการประกันสังคมจังหวัดสงขลา, (31 ตุลาคม 2557), สัมภาษณ์, สำนักงานประกันสังคมจังหวัดสงขลา.

ด้านสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์ ฐานะทางเศรษฐกิจของแรงงานไม่ดี ไม่สามารถดำเนินกิจกรรมเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนประสงค์ ขาดมาตรฐานการครองชีพด้านรายได้ สุขภาพ ที่อยู่อาศัย และการเข้าถึงสิทธิการให้บริการสังคมสงเคราะห์ปัจจัยของมาตรฐานการดำรงชีวิต เช่น การประกันสังคม การประกันการว่างงาน เงินกองทุนช่วยเหลือเมื่อชราภาพ²⁵

2.3 ปัญหาด้านกฎหมายอีกประการหนึ่ง คือเรื่องค่าจ้าง แม้กฎกระทรวงคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเล กำหนดให้จ่ายตามค่าแรงขั้นต่ำเช่นเดียวกับแรงงานทั่วไปเพื่อคุ้มครองลูกจ้างประมง แต่ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มนายจ้างเห็นว่าค่าจ้างวันละ 300 หรือ 9,000 บาทต่อเดือนแบบแรงงานบนฝั่งทั่วไป ไม่สามารถใช้หลักการนี้กับแรงงานประมงทะเลได้ ลูกจ้างทั่วไปเป็นผู้รับผิดชอบจ่ายค่าที่พักและอาหารด้วยตนเอง แต่แรงงานประมงทะเลนายจ้างจ่ายและจัดทำให้ หากเจ็บป่วยในหน้าที่พาไปรักษา บางรายมีส่วนแบ่งจากการขายสัตว์น้ำตามตำแหน่งหน้าที่ด้วย ดังนั้นไม่ควรบังคับการจ่ายค่าจ้างตามกฎหมายให้นายจ้างกับลูกจ้างตกลงกันเองตามตำแหน่งหน้าที่การงานของแต่ละคน และในขณะที่กฎหมายรองรับค่าจ้างแรงงานให้กับลูกจ้าง แต่กฎหมายไม่ได้คำนึงถึงผู้ประกอบการแต่ละเดือนว่านายจ้างมีกำไรหรือขาดทุน สอดคล้องกับความเห็นของนายกสมาคมประมงจังหวัดสงขลาว่า²⁶ ไม่สามารถจ่ายค่าจ้างตามกฎหมายวันละ 300 บาทได้ ค่าจ้างจะใช้วิธีการแบ่งเปอร์เซ็นต์จากการขายปลาที่จับได้ หลังจากหักค่าใช้จ่ายแล้วระหว่างเจ้าของเรือกับได้กั้ง 70 : 30 และได้กั้งจะไปจัดการแบ่งกับลูกเรือประมงอีกทอดหนึ่ง ส่วนค่าใช้จ่ายของเรือประมงร้อยละ 70 เป็นค่าน้ำมัน นอกนั้น มีค่าอุปกรณ์ เช่น เครื่องจักร อวน เป็นต้น นอกจากนี้ การจับสัตว์น้ำก็มีความไม่แน่นอน บางครั้งจับได้มาก บางครั้งจับไม่ได้ การกำหนดให้จ่ายค่าจ้าง 300 บาทต่อวัน จึงไม่สามารถแก้ปัญหาเรื่องค่าจ้างได้อย่างแท้จริง ในส่วนของข้อมูลจากลูกจ้างนั้น เห็นว่าค่าจ้างขั้นต่ำไม่เหมาะสมกับสภาพการทำงาน เนื่องจากเป็นงานหนักและไม่สามารถกำหนดชั่วโมงที่ทำได้ ไม่มีค่าล่วงเวลา หยุดพักฤดูมรสุมก็ไม่ได้ค่าจ้าง ค่าส่วนแบ่งจากการขายสัตว์น้ำก็ลงบัญชีไว้สุดท้ายก็อาจจะไม่ได้รับค่าส่วนแบ่งดังกล่าว²⁷

2.4 จากผลการศึกษาพบว่า ไม่มีบทบัญญัติกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองลูกจ้างเรื่องความปลอดภัยในการทำงานสภาพการทำงานมีความยากลำบากและมีความเสี่ยงภัยอันตรายสูง และมีอัตราของแรงงานเสียชีวิตและได้รับอุบัติเหตุจากการทำประมงถึง 80 คนต่อแรงงาน 100,000 คน หรือมีแรงงานประมงเสียชีวิตถึง 24,000 คนต่อปี และกว่า 24 ล้านคนที่ได้รับ

²⁵ อนุสรณ์ อินบุตร, “แนวทางการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ กรณีศึกษาแรงงานภาคประมงทะเล,” 5.

²⁶ ประพพร เอกอุรุ, (6 ตุลาคม 2557), สัมภาษณ์, นายกสมาคมประมงจังหวัดสงขลา.

²⁷ สุรเดช สุวรรณชาติ, นิติกรสำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดสงขลา, (22 ตุลาคม 2557), สัมภาษณ์, สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดสงขลา.

อุบัติเหตุต่อปี ซึ่งตัวเลขดังกล่าวมีอัตราที่สูงกว่าแรงงานในภาคการผลิตอื่น ๆ อาจกล่าวได้ว่า สาเหตุมาจากสภาพการทำงานในภาคประมงทะเลที่มีความเสี่ยงต่ออันตราย เช่น ความเหนื่อยล้าจากการทำงานของชั่วโมงที่ยาวนาน²⁸ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่าแรงงานประมงทะเลในประเทศไทยยังไม่ได้ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายในเรื่องของสวัสดิการและความปลอดภัยในการทำงาน²⁹ เมื่อศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ พบว่าประเทศฟิลิปปินส์กฎหมายกำหนดให้เรือประมงทุกลำจะต้องจัดให้มีเครื่องมือทางการแพทย์และอุปกรณ์ช่วยชีวิต โดยเรือประมงที่มีขนาดตั้งแต่ 20 ตันกรอสขึ้นไป จะต้องมีลูกเรืออย่างน้อย 1 คนที่มีคุณสมบัติในการช่วยเหลือทางการแพทย์เบื้องต้น ส่วนประเทศญี่ปุ่น กำหนดว่า บนเรือประมงต้องมีระบบตรวจสอบเรื่องความปลอดภัย

2.5 สภาพปัญหาของการใช้แรงงานภาคประมงทะเลในจังหวัดสงขลา สรุปได้ดังนี้

สภาพการทำงาน เป็นงานที่ (1) ตรายากตรำ ต้องอยู่ในทะเลที่อ่าวกว้าง ท่ามกลางสายฝน และแสงแดด การทำงานต้องปรับตัวตั้งแต่การทรงตัว การยืน การเดินตลอดจนการทำงานบนเรือที่โคลงเคลงตลอดเวลา ไม่อาจกำหนดเวลาทำงาน เวลาพัก หรือวันหยุดที่แน่นอนได้ ขึ้นอยู่กับปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้หรือระยะทางในการหาฝูงปลาแต่ละครั้ง ออกเรือแต่ละเที่ยวประมาณ 5-17 วัน หากเป็นประมงนอกน่านน้ำตั้งแต่ 6 เดือนถึง 2 ปี

รายได้ ไม่เหมาะสมกับสภาพการทำงาน (2) ที่ผ่านมามาภาครัฐได้รับการร้องเรียนจากลูกจ้างอย่างต่อเนื่องว่ามีการเอารัดเอาเปรียบเรื่องค่าจ้าง ทั้งไม่ได้รับค่าจ้างหรือไม่ได้รับเงินค่าส่วนแบ่งจากการขายสัตว์น้ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประมงนอกน่านน้ำ ซึ่งยากแก่การตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

ความปลอดภัย (3) ในการทำงานและสวัสดิการบนเรือ มีความเสี่ยงต่อการประสบอุบัติเหตุต่าง ๆ ได้ตลอดเวลา เช่น อุบัติเหตุจากการใช้เครื่องมือทำการประมง เครื่องจักรหรือสิ่งล้มพลัดตกลงไปในทะเล ลูกจ้างไม่มีสวัสดิการและสิทธิประโยชน์เท่าเทียมกับลูกจ้างทั่วไป

2.6 การบังคับใช้กฎหมายเพื่อการคุ้มครองสิทธิของลูกจ้างแรงงานภาคประมงทะเลในจังหวัดสงขลา สรุปได้ดังนี้

บทบัญญัติกฎหมายไม่เพียงพอและไม่เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง อาทิเช่น

²⁸ กระทรวงแรงงาน กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน สำนักความปลอดภัยแรงงาน, “แนวปฏิบัติด้านความปลอดภัยในการทำงานภาคประมงทะเล,” 7

²⁹ ธิรวัฒน์ ไผ่สุวรรณกุล, “การคุ้มครองแรงงานในกิจการประมงทะเล: ศึกษาเปรียบเทียบกับมาตรฐานแรงงาน ระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศ,” 25.

- 1) การจ่ายค่าจ้าง
- 2) สิทธิประโยชน์เกี่ยวกับการประกันสุขภาพ การประกันการว่างงานและกองทุนชราภาพ
- 3) สวัสดิการขั้นพื้นฐานในการทำงานและความปลอดภัยในการทำงาน
- 4) กลไกภาครัฐไม่สามารถตรวจสอบและดูแลได้อย่างทั่วถึง

3. บทสรุป

จากการศึกษา ทำให้ได้ข้อสรุปในการวิจัย ดังนี้

- 1) ลูกจ้างประมงทะเลได้รับการคุ้มครองสิทธิตามกฎหมายกระทรวงคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเล พ.ศ. 2557 แต่ก็ไม่ครอบคลุม เพียงพอและเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงประการสำคัญ ไม่อาจเทียบเคียงได้กับลูกจ้างทั่วไป
- 2) ลูกจ้างภาคประมงทะเลไม่ได้รับการคุ้มครองสวัสดิการขั้นพื้นฐานในการทำงานและความปลอดภัยในการทำงาน ไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ด้านประกันสุขภาพ สงเคราะห์บุตร การประกันการว่างงานและบำเหน็จบำนาญชราภาพตามกฎหมายประกันสังคม และไม่ได้รับการคุ้มครองกรณีประสบอันตรายอันเนื่องมาจากการทำงานตามกฎหมายเงินทดแทน

ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้การดำเนินนโยบายของทั้งภาครัฐและผู้ประกอบการมีความเหมาะสมในการแก้ไขปัญหาและให้ความคุ้มครองสิทธิลูกจ้างในกิจการประมงทะเลตามกฎหมายอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะดังนี้

- 1) พัฒนามาตรฐานเป็นพระราชบัญญัติเฉพาะ นำข้อดีของมาตรฐานแรงงานระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม เพื่อสร้างกลไกและมาตรการในการควบคุมการจ้าง สภาพการทำงานให้ลูกจ้างมีความเป็นอยู่ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตบนเรือ กำหนดการคุ้มครองสิทธิประโยชน์และสวัสดิการต่างๆ ของลูกจ้างลักษณะเดียวกับการประกันสังคม และประโยชน์ทดแทนในกรณีเจ็บป่วยหรือเสียชีวิตอันเกิดจากสภาพการจ้างงานให้เทียบเคียงกับแรงงานในกิจการประเภทอื่น ตลอดจนกำหนดอัตราค่าจ้างที่ทั้งสองฝ่ายยอมรับได้ เพื่อให้ลูกจ้างในกิจการประมงทะเลมีสภาพการทำงานที่ปลอดภัย ได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรม และเหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

- 2) ควรวิจัยเพื่อหาแนวทางหรือมาตรการเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานประมง ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับประมงทะเลมีแรงงานในการผลิตหรือบริการที่เพียงพอและคงสภาพในระยะยาว อันส่งผลต่อผลผลิตโดยรวมและระบบเศรษฐกิจของประเทศอย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

- กรมประมง กองวิจัยและพัฒนาประมงทะเล. (2554). **ระบบฐานข้อมูลเรือประมงไทย**. สืบค้นเมื่อ 18 มกราคม 2559, จาก <http://www.platalay.com/boatsurvey2554/index.php>
- กระทรวงแรงงาน กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน สำนักความปลอดภัยแรงงาน. (2556). **แนวปฏิบัติด้านความปลอดภัยในการทำงานภาคประมงทะเล**. กรุงเทพฯ: เจียฮั่ว. กระทรวงแรงงาน กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน. (2557). **อนุสัญญาฉบับที่ 188 ว่าด้วยการทำงานในภาคประมงทะเล**. สืบค้นเมื่อ 28 ตุลาคม 2558, จาก <http://www.labour.go.th/th/webimage/km/intra/mess/734119112553-3.pdf>
- กระทรวงแรงงาน. (2551). **สาระสำคัญของกฎหมายการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2551**. สืบค้นเมื่อ 28 ตุลาคม 2558, จาก <http://research.mol.go.th/2013/rsdat/data/doc/JHWMni1/02JHWMni1.pdf>
- เกษมสันต์ วิลาวรรณ. (2556). **คำอธิบายกฎหมายแรงงาน**. พิมพ์ครั้งที่ 20. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ธีรวัฒน์ ไผ่สุวรรณกุล. (2547). “การคุ้มครองแรงงานในกิจการประมงทะเล: ศึกษาเปรียบเทียบกับมาตรฐานแรงงานระหว่างประเทศและกฎหมายระหว่างประเทศ.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- นาถ ทองสมบุญ. (2544). **รายงานวิจัยการคุ้มครองแรงงานในกิจการประมงทะเล**. กรุงเทพฯ: กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน. กระทรวงแรงงาน.
- วิจิตรา (ฟุ้งลัดดา) วิเชียรชม. (2558). **คำอธิบายกฎหมายแรงงาน**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- วิชาญ ศิริเอกวัฒน์. (2557). **แนวคิดเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาระงาานภาคประมงทะเลในประเทศไทย**. สืบค้นเมื่อ 26 มีนาคม 2557, จาก <http://wichansirichai.igetweb.com/index.php?mo=3&art=619018>
- สรธาน ภูคำ. (2552). “ปัญหาหลักปฏิบัติแรงงานต่างด้าวในธุรกิจประมงทะเล.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- สุดาศิริ วศวงศ์. (2539). **รายงานผลการวิจัยการคุ้มครองแรงงานประมงทะเลในประเทศไทย: ศึกษาเฉพาะกรณีการประกอบกิจการประมงทะเลซึ่งขอรับใบอนุญาตประกอบการที่จังหวัดระยอง**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อนุสรณ์ อินบุตร. (2553). “แนวทางป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ กรณีศึกษาแรงงานประมงทะเล.” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- อังคณา กมลเพ็ชร. (2557). **ปัญหาการค้ามนุษย์ข้ามชาติเพื่อเป็นแรงงานในอุตสาหกรรมประมงทะเลของประเทศไทย**. สืบค้นเมื่อ 25 มกราคม 2558, จาก http://www.thaiworld.org/th/thailand_monitor/answer.php?question_id=1136
- Chantavanich, S. (2007). **Thailand policies towards migrant workers from Myanmar**. Bangkok: Asian Research Center for Migration, Institute of Asian Studies, Chulalongkorn University.

Translated Thai References

- Department of Fisheries. Marine Fisheries Research and Development Bureau. (2011). **Data system of Thai fishing boats**. Retrieved January 18, 2016, from <http://www.platalay.com/boatsurvey2554/index.php>. [in Thai]
- Ministry of Labor. Department of Labor Protection and Welfare. Occupational and Health Bureau. (2013). **The practice guideline of health safety in terms of work in the fishery industry**. Bangkok: Jeahouw. [in Thai]
- Department of Labour Protection and Welfare. Ministry of Labour. (2014). **ILO convention No.188: Work in fishing convention**. Retrieved October 28, 2015, from <http://www.labour.go.th/th/webimage/km/intra/mess/734119112553-3.pdf> [in Thai]
- Ministry of Labour. (2008). **Alien working act B.E.2551**. Retrieved October 28, 2015, from <http://research.mol.go.th/2013/rsdat/data/doc/JHWMni1/02JHWMni1.pdf> [in Thai]
- Wilawan, K. (2013). **Text book of labour law**. 20th ed. Bangkok: Winyuchon. [in Thai]
- Maisawannakul, T. (2014). **Labour protection for sea fishery workers: A comparative study using the standards of international labour law and international law**. Dhurakijpundit University. Faculty of Law. Thesis. [in Thai]
- Thongsombun, N. (2001). **Research report the labour protection of sea fishery workers**. Bangkok: Department of Labour Protection and Welfare. Ministry of Labour. [in Thai]
- Wichienchom, W., F. (2015). **Text book of labour law**. 3rd ed. Bangkok: Winyuchon. [in Thai]

- Sirichaiekawat, W. (2014). **The concept of resolving the problems of sea fishery workers in Thailand.** Retrieved March 26, 2014, from <http://wichansirichai.igetweb.com/index.php?mo=3&art=619018> [in Thai]
- Wasawong, S. (1993). **Research report protection of labour in fishing industries: a case study of offshore fishing licensed of Rayong province.** Bangkok: Chulalongkorn University. [in Thai]
- Poohkum, S. (2009). **Legal problems of illegal immigrant labor in fishery industry.** Sripatum University. Faculty of Law. Thesis. [in Thai]
- Inboot, A. (2010). **Approaches to prevention and suppression of trafficking in persons: Case study of fishing industry workers.** Thammasat University. Faculty of Social Administration. Thesis. [in Thai]
- Kamolpetch, A.(2014). **Problems on transnational human trafficking to be labors in sea fishery industries in Thailand.** Retrieved January 25, 2015, from http://www.thaiworld.org/th/thailand_monitor/answer.php?question_id=1136 [in Thai]